

СЕҲРЛИ КИЙИМ

Гарчи мен бежирим кийинишни кадрласам-да, бироқ, атрофдаги одамларга назар ташлаб, одатда уларнинг кийимлари қанчалик бекаму-кўст тикилганига кўпам эътибор қилавермайман.

Фақат қайсидир бир кечки қабул чоғида – бу Миланда бўлган эди – кўринишидан қирқ ёшлардаги бир одамни учратдим. Унинг кийими мукамаллиги билан мени лол қолдирди.

Бир биримизга таништирилганимизда одатда бундай вазиятларда бўлиб турадиган ҳолат бўлди, яъни, унинг исмига кўпам аҳамият бермадим. Кейинроқ бир маҳал икковимиз рўпара келиб, гаплашиб қолдик. Мен дарров тушундимки, суҳбатдошим – зиёли, бироқ унда қандайдир бир яширин қайғу, ғамгинлик бор эди. Афтидан, мен унинг башанг кийинганини очиқчасига ҳаддан ташқари мақтаб юбордим, шекилли-да. Худойим ўшанда мени хатардан сақлаганида эди!.. Ҳатто унинг тикувчиси кимлигини сўрашга журъат қилибман-а, буни қаранг!

У шу саволимни кутиб тургандек алланечук ғалати жилмайди.

– Тўғри, усталикка уста, лекин бу тикувчини кўпчилик билмайди. У ўзининг кайфиятига қараб хушига келганида тикади. Доимий мижозлари ҳам йўқ.

– Бундан чиқди, агарда мен?..

– Йўқ, нимага энди, ҳаракат қилиб кўришингиз мумкин. Унинг исми-шарифи Кортичелла. Альфонсо Кортичелла. Виа Феррара, ўн еттинчи уй.

– Жудаям қимматга тикса кераг-а?

– Билишимча, шундай. Тўғриси айтсам, аниғини билмайман. Бу костюмни у менга уч йил аввал тикиб берган эди, бироқ ҳалигача хисоб-китоб қоғозини жўнатмади.

– Демак, Кортичелла, виа Феррара, ўн етти?

– Худди шундай! – янги танишим менга таъзим қилиб узоқлашди.

Феррара кўчасидаги ўша уй бошқа уйлардан ҳеч бир жиҳати билан ажралиб турмас эди. Альфонсо Кортичелла хонадони ҳам оддийгина тикувчининг устахонаси экан. Эшикни хўжайиннинг ўзи очди. Сочлари қоп-қора, хойнаҳой бўялган жиккаккина чол.

Ажабланарли жойи шундаки, у саволга ўрин қолдирмади. Ҳатто шундай бир мижознинг ўз оёқлари билан кириб келишини муштоклик билан кутаётганга ўхшарди. Унинг уй манзилини

қандай билиб олганимни, усталигига қойил қолиб келганимни айтиб, менга ҳам костюм тикиб беришини илтимос қилдим. Биз биргаликда майингина бўзранг жун газламани танладик. Кейин у ўлчовларимни олди-да, биринчи бор ўлчаш учун уйимга боришга ихтиёр билдирди. Мен нарҳини сўрадим. У шошилишнинг ҳожати йўқ, биз нарҳ масаласида ҳар қанақасига келиша олишимизга қатъий ишонч билдирди. Уйдан чиқар эканман, қанчалик илтифотли одам экан деб ўйладим. Бироқ салдан кейин уйга келганимда чол билан муомаладан сўнг кўнглимда қолган қандайдир ёқимсиз, изтиробли бир ҳиссиёт мени қийнади. Эҳтимол унинг бачкана, одамда нохуш таассурот қолдирувчи мийиғидаги истехзоли кулгиси бунга сабаб бўлгандир. Ҳар қалай, менда уни яна бир марта кўриш истаги йўқ эди. Аммо, начора, буюртма бериб қўйилган. Уч ҳафтадан кейин у тайёр бўлади.

Костюмни олиб келганлари заҳоти кўзгу олдида уни кийиб кўрдим. Бу оддийгина кийим эмас, санъаткорона шоҳ асар эди! Бироқ – сабабини аниқ-тиниқ айтиб беролмайман, эҳтимол чол ҳақидаги нохушроқ хотиралар бунга сабабдир – костюмни кийиб юришни истамадим. Кийишга қарор қилгунимга қадар бир неча ҳафта ўтиб кетди.

Ўша кунни бутун умрга эслаб қолдим. Бу воқеа апрелда, сешанба куни рўй берди. Ёмғир ёғарди. Мен шимимни, нимчамни, костюмимни кийдим-да, костюмимнинг қулайлиги, кўпинча янги кийим кийилганда бўладиган ҳолатнинг акси ўлароқ, ҳеч қаери сикмай ё осилиб-шалвирамай, эгнимда чиройли турганини мамнуният билан ҳис қилдим. Қадди-бастимга бирам ярашиб турибдики!

Менинг ўнг чўнтагимга бир нима солиш одатим йўқ. Барча қоғозларни одатда чап чўнтагимга соламан. Шунинг учун икки соатдан кейин офисда ўтирганимда тасодифан кўлимни ўнг чўнтагимга сукдим-да, у ерда қандайдир қоғоз кўлимга текканида қаттиқ ажабландим. Нима бу, тикувчи солиб қўйган нарҳ-наво қоғозими?

Йўқ, ўн минг лиралик қоғоз пул эди бу!

Ҳанг-манг бўлиб қолдим. Ўзим у чўнтакка пул солган бўлишим мумкин эмас, буниси аниқ! Наҳотки тикувчи Кортичелла ҳазиллашмоқчи бўлган?.. Аҳмоқона фикр. Эҳтимол уйимни йиғиштиришга келадиган хизматкор аёл қилгандир бу ишни? Тикувчидан бошқа фақатгина у менинг костюмимга даҳл қила

олиши мумкин. Лекин бу иш ҳам мутлақо ақлга сиғмайди. Пул қалбаки бўлса-чи? Мен пулни чироққа тутиб қарадим, бошқалари билан солиштириб кўрдим. Йўқ, қалбаки эмас, ҳақиқий пул!

Ҳақиқатга бирмунча яқин бўлган ягона эҳтимол қолган эди – Кортичелланинг паришонхотирлиги. Эҳтимол биронта мижоз олдиндан белгиланган тўлов билан келгандир. Айни лаҳзаларда тикувчининг кўлида ҳамёни бўлмагандир, шунинг учун пул ҳар жойда ётмасин деган ўйда манекенда осилиб турган костюмим чўнтагига сола қолгандир. Шундай бўлиши мумкин-ку.

Котибани чақириш учун тугмачани босдим. Кортичеллага хат ёздираман-да, пулни қайтараман. Бу қанақаси... Ана шунда, нима учунлигини ўзим ҳам билмайман, кўлимни тагин ўнг чўнтагимга суқдим.

– Сизга нима бўлди? Тобингиз қочдимми? – котибанинг овози кулоғимга чалинди.

Афтидан, рангим докадек оқариб кетган бўлса керак. Кўлим яна бир қоғозни пайпаслади. Ҳалигина бўшаган чўнтакда тагин нима?

– Йўқ-йўқ, ҳавотир олманг. Шунчаки салгина бошим айланди. Толиқдим, шекилли. Илтимос, синьорина, сал туриб киринг, бир хат матнини ёзиб оласиз.

Котиба хонани тарк этган заҳоти мен қоғозни чўнтагимдан чиқаришга журъат қилдим. Яна ўн минг! Кўлимни тагин чўнтагимга суқдим ва... учинчи қоғоз пулни чиқардим!

Юрагим қаттиқ уриб кетди. Чамаси, мен қандайдир сеҳрли қудрат таъсирига тушиб, болаларга айтиладиган ва ҳеч ким ишонмайдиган аллақандай эртакка ўхшаш бир нимага гирифтор бўлиб қолган эдим.

Ўзимни беморликка солиб ишдан кетдим. Ёлғиз қолишим керак эди. Яхшиямки, хизматкор уйни йиғиштириб бўлган экан. Мен эшикни қулфлаб, пардаларни ёпиб, титраб-қақшаб, шоша-пиша тубсиз бўлиб туюлган чўнтагимдан қоғоз пулларни бирин-кетин чиқара бошладим.

Алахсираб туш кўраётгандек эдим. Асабим таранглашиб, мўъжиза ҳадемай тугаб қоладигандек кўнглимни кўрқув-ҳавотир чулғаб олди. То миллиардларни тўпламагунча чўнтагимдан бутун оқшом, тун бўйи пул чиқараверишга тайёр эдим. Бироқ тўсатдан силлам қуриб ҳолсизланиб қолдим.

Олдимда қоғоз пуллар тоғдек уюлиб ётарди. Энди буларни ишончли жойга яшириш керак, токи бирон жон исини сезмасин. Гидамлар билан тўла эски қутини очиб, ичидагиларни ерга тўкиб ташладим. Унинг тагига пул тахламларини бирйўла санаган ҳолда чиройли қилиб тера бошладим. Роппа-роса эллик саккиз миллион чиқди.

Эрталаб хизматкор уйғотиб, ечинмасдан ётиб қолганимга қаттиқ ажабланди. Мен кечқурун кўпроқ отиб юборганман, шекилли, деб ҳазиллашган бўлдим.

Шунда яна бир муаммо туғилди: аёл ғижимланган жойларини дазмоллаб ёзиш учун костюмимни ечиб беришимни илтимос қилди.

Мен шошганимдан тезда кетишим кераклигини, кийимимни алмаштиришга вақтим йўқлигини айтдим. Кўчага чиқдим-да, тайёр кийимлар дўконига йўл олдим. Айни шундай газламадан тикилган шунга ўхшаш бир костюмни харид қиламан-да, хизматкорга бераман – ана, истаганча дазмоллайверсин. Санокли кунларда мени оламдаги энг қудратли инсонга айлантира оладиган “ўзимнинг” костюмимни эса, ишончли жойга яшириб қўяман.

Менга нима бўлаётганини охиригача англаб етолмасдим: ўнгимми, тушимми? Бошимга бахт қуши қўндими ё бош устимда қора қуюн айланиб бошладими? Дўконга кета туриб сеҳрли чўнтагимни тўхтовсиз силаб-сийпалардим. Ҳар гал яп-янги қоғоз пулнинг одамни тетиклаштирувчи ва сархуш этувчи шиқирлашини мато устидан ҳам ҳис қилиб, енгил тортиб борардим.

Лекин тез орада ғалати қонуният мени ширин хомхаёлимни тўзғитиб, хушёр торттирди. Ўша куни тонгги газеталарнинг биринчи саҳифаларида аввалги куни содир этилган катта ўғрилик ҳақида хабар пайдо бўлди. Инкассаторнинг зирҳли машинаси шаҳобчаларни айланиб чиқиб банкнинг марказий бўлимига қайтаётган экан. Пальмаро хиёбонида тўрт нафар қуролланган босқинчилар машинага ҳужум қилиб, бутун йиғилган пулларни олиб кетибди. Гангстерлардан бири тўпланган оломон орасини ёриб чиқишга уриниб ўт очибди. Бир йўловчи ўлибди. Аммо мени энг ҳайратга солган нарса ўғирланган пуллар миқдори ҳақидаги хабар бўлди: эллик етти миллион (роппа-роса мендаги пул миқдори!)

Тасодифан бойиб кетишим билан қарийб бир вақтда содир этилган босқинчилик ўртасида қандайдир боғланиш бўлиши

мумкинми? Бу ақлга сиғмайди. Мен иримчи эмасман-у, лекин шунда ҳам кўнглим қаттиқ безовталанди.

Пулинг қанчалик кўпайгани сайин яна-да кўпайишини истайсан. Камтарона кундалик эҳтиёжларимга нисбатан олиб қараганда мен энди ҳақиқий бой эдим. Лекин чексиз-чегарасиз, сарҳад билмас ҳашаматларга эга бўлиш иштиёқи менга тинчлик бермасди. Ўша кеча яна ишга киришдим. Энди бир маромда, хотиржам, асабимни зўриқтирмаган ҳолда ҳаракат қилар эдим. Ўша кеча бойлигимга яна бир юз ўттиз беш миллион қўшилди.

Тун бўйи мутлақо ухлаёлмадим. Нима мени қийнарди? Яқинлашиб келаётган хавф-хатарни олдиндан сезишми? Худди эртақлардагидек ҳадсиз-хисобсиз, лекин ҳалол ишлаб топилмаган бойлик эгасига айланган одамнинг безовта виждоними? Афсус-надомат ё тавба-тазарруми? Тонг отиши билан тўшакдан сапчиб туриб кийиндим-да, газета дўконига чопқилладим.

Хабарни ўқишим билан томоғим ғиппа бўғилди. Нефт сақланадиган омбордаги ёнғин Сан-Клоро кўчасидаги, қоқ марказдаги бинони таг-туғи билан кулини кўкка совурибди. Олов кўчмас мулк билан шуғулланадиган йирик ҳиссадорлик жамиятининг сейфларини ҳам омон қолдирмабди. Сейфларда бир юз ўттиз миллиондан кўпроқ нақд пул сақланаётган экан. Икки ўт ўчирувчи ҳалок бўлибди.

Бу ерда менинг бирин-кетин содир этган жамики жиноятларимни санашга зарурат бормикан? Ҳа, зарурат бор, чунки мен чўнтагим саҳоват билан тухфа этаётган пуллар ортида жиноят, қон, вайронгарчилик, ўлим турганини энди билардим. Бу пуллар менга дўзахдан чиқиб келяпти. Бироқ маккор, муғомбир, ғаразли ва истехзоли идроким содир бўлаётган воқеалардаги жавобгарлигимни зиғирча тан олишни истамас эди. Натижада яна нафсимга эрк бердим: менинг қўлларим – қанчалик осон! – яна ва яна чўнтагимга лип этиб кирар, бармоқларим эса, ёқимли титраб янги пулларнинг қирраларини силаб-сийпаларди. Пуллар, қудратли пуллар!..

Мен кўзларни шамғалат қилиш учун эски уйимда яшайвердим, лекин тез орада мухташам вилла сотиб олдим, ҳатто қимматбаҳо сувратлар тўпламининг эгаси бўлиб қолдим. Мен олиймақом лимузинларда сайр қилардим, соҳибжамол аёллар билан

дунё кезардим. “Соғлигимнинг ночорлиги сабабли” ўз корхонамни ташлаб қўйдим.

Мен билардим – костюмимнинг чўнтагидан пул чиқардимми, бас, жаҳонда одамларга кулфат, ғам-ғусса келтирувчи қандайдир бир даҳшатли кор-хол бўлади. Бироқ бу фикр ниҳоятда туманли ва бетайин, ҳеч бир мантикий далил билан асосланмаган эди. Ҳар бир “топилдиқ”дан кейин менинг виждоним тобора мажруҳлашиб, тубанлашиб бораверди. Тикувчим?.. Орани очик қилиш учун унга сим қоқдим. Ҳеч ким гўшакни кўтармади. Шунда мен Ферраре кўчасига йўл олдим. Сўраб-суриштиришларимга жавобан тикувчининг ҳорижга кетганини айтишди. Қай мамлакатга – ҳеч ким билмасди. Афтидан, ўзим англамаган ҳолда иблис билан ҳамтовоқ бўлиб қолганга ўхшайман.

Бу ҳол то кунлардан бир куни ўзим кўп йиллардан буён яшаб турган уйда бахтсизлик рўй бергунича шундай давом этаверди. Олтмиш яшар аёл газдан захарланиб ўлибди. У ўзининг бир кун аввал қўлига олган ва менинг чўнтагимга келиб тушган ўттиз минг лира нафақа пулидан ажраб қолганини кўтаролмай ўз жонига қасд қилибди!

Бас, етар! Агар мен тубсиз жарликка бутунлай йиқилиб тушишни истамасам, иложи борица тезроқ бу костюм деган балойи азимдан қутулмоғим шарт! Фақат уни ҳеч кимга бермаслик керак бўлади. Мўмай пулдан воз кечишни ким ҳам истайди? Йўқ, костюм бутунлай йўқотилмоғи керак!

Машинага ўтириб, кимсасиз Алп водийсига бордим-да, нарёғига дарахтлар билан қоплаган тоққа қараб пиёда кўтарила бошладим. Атрофда жон асари йўқ. Ўрмон тугаб, тоғ дараси бошланди. Шу ерда, икки улкан қоя ўртасида халтамдан лаънати костюмни чиқардим-да, устига бензин қуйиб ёқиб юбордим. Бир неча лаҳзалардан кейин ўрнида озгина кул қолди, холос.

Аммо оловнинг сўнгги ёлқини чоғида кимдир шундоққина орқамда, қоқ елкамда туриб тантанали хитоб қилди: “Кеч, жуда кеч!” Мен кўрқиб-қалтираб ортимга бурилдим. Ҳеч ким йўқ! Тошдан тошга сакраб овоз соҳибини тўрт тарафдан кидирдим. Ҳеч ким йўқ. Яланг тошлар.

Бошимдан кечирган кўркувга қарамай, жуда енгил тортган кўйи водийга тушиб бордим. Ниҳоят, озодман. Ҳамма тортган азоб-уқубатларнинг ҳосиласи сифатида бойман ҳам!

Лекин машинамни ўз жойида тополмадим. Ортимга қайтиб кўрдимки, менинг олиймақом виллам ҳам йўқолибди. Теп-текис ўтлоқзорда икки таёкчага қоқилган эълон тахтаси турибди: “Муниципалитет мулки бўлган ер майдони сотилади” – вилламдан қолгани шугина, холос. Менинг бутун банк ҳисоб рақамларим ҳам мутлақо тушунарсиз тарзда ёпилиб қолибди. Кўпдан-кўп яширин хазиналаримдаги катта-катта акциялар боғламлари ҳам йўқолибди. Эски қутида эса, фақатгина гард-ғубор, бошқа ҳеч вақо!

Яна ишлашимга тўғри келди. Бироқ энди ишимни амал-тақал уддалаяпман. Энг қизиғи шунда эдики, менинг тўсатдан банкрот бўлганим атрофимдаги биронтаям тирик жонни зиғирчаям ҳаяжонлантирмас, мутлақо ажаблантирмас эди.

Лекин мен биламан, яхши биламан, шу билан ҳаммаси тамом бўлиб қолгани йўқ. Эртадир-кечдир эшигим қўнғироғи албатта жиринглайди. Уни очгани бораман ва рўпарамда истехзоли тиржайиб мендан сўнгги тўлов сифатида ҳаққини талаб қилиб турган ўша иблис тикувчини кўраман.